



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, dnia 14 października 2020 r.

VII.511.46.2020.MAW

Pani
Anna Zołotar-Wiśniewska
Dyrektorka
Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego
Trybunał Konstytucyjny
w Warszawie

mail: bsp@trybunal.gov.pl

Szanowna Pani Dyrektorko,

Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzegł niepokojącą praktykę Trybunału Konstytucyjnego polegającą na selektywnym publikowaniu stanowisk uczestników postępowań toczących się w Trybunale Konstytucyjnym. Informacje te oraz treści stanowisk są zamieszczane w sposób arbitralny, zarówno w Biuletynie Informacji Publicznej, jak i na Internetowym Portalu Orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. **Nieopublikowane stanowiska uczestników postępowania przed TK najczęściej dotyczą postępowań kluczowych dla praw obywateli i szeroko rozumianej opinii publicznej, w tym ostatnio takich, jak sprawa o sygnaturze K 1/20, dotycząca konstytucyjności ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17 poz. 78 ze zm.), w której Trybunał wyznaczył rozprawę w pełnym składzie na dzień 22 października 2020 r.**

Należy wyraźnie podkreślić, iż zgodnie z art. 73 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393; dalej jako: ustawa o TK) akta sprawy rozpoznawanej przed Trybunałem są jawne. Obowiązek publikacji wskazanych stanowisk będących częścią akt

sprawy realizowany powinien być zgodnie z art. 74 ust. 4 pkt 1 ustawy o TK, zgodnie z którym dostęp do dokumentów zawartych w aktach sprawy Trybunału odbywa się poprzez publikację dokumentów na stronie internetowej Trybunału Konstytucyjnego, będącej stroną Biuletynu Informacji Publicznej. Kwestia ta jest szczególnie istotna w sytuacji pandemii, w związku z którą utrudniony jest fizyczny dostęp do akt sprawy.

Na problemy związane z fizycznym dostępem do akt postępowania Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił już uwagę Wysokiego Trybunału w wystąpieniu z dnia 13 października 2020 r. (nr sprawy VII.510.35.2020).

Zagadnienie publikacji stanowisk w Biuletynie Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego należy jednak postrzegać wielowątkowo. Ma ona bowiem bezpośredni wpływ na poszanowanie szeregu praw i wolności zagwarantowanych obywatelom w Konstytucji RP. Art. 54 Konstytucji RP stanowi, że każdemu zapewnia się wolność pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Przepis ten uzupełnia postanowienie art. 14 Konstytucji RP, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Z kolei art. 61 polskiej ustawy zasadniczej gwarantuje dostęp do informacji publicznej: obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Pojęcie władzy „publicznej” w rozumieniu konstytucyjnym obejmuje wszystkie władze publiczne – władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, w tym także Trybunał Konstytucyjny.

Konstytucja RP, gwarantując obywatelom prawo do uzyskiwania informacji publicznej obejmuje nim dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów (art. 61 ust. 2). Podstawą dla objęcia zakresem prawa do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne, a do takich organów z pewnością należy zaliczyć sądy i trybunały oraz osoby wchodzące w ich skład, stanowisk wydawanych przez organy publiczne w ramach postępowań toczących się przed Trybunałem Konstytucyjnym jest przede wszystkim treść art. 45 Konstytucji RP, który statuuje zasadę jawności postępowań sądowych. Zgodnie z powołanym przepisem, „każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Wyłączenie jawności rozprawy

może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.” Zatem Konstytucja RP stanowi, że wyłączenie jawności postępowania jest możliwe jedynie w wyjątkowych przypadkach, wyraźnie wskazanych w art. 45 ust. 2 Konstytucji RP.

Pojęcie jawności postępowania sądowego wyjaśnił Trybunał Konstytucyjny wskazując na dwa znaczenia tego typu jawności. Pierwsze z nich – jawność dla publiczności, oznacza możliwość wstępu publiczności na sądowe posiedzenia. Drugie znaczenie to jawność dla stron, czyli możliwość uczestniczenia stron w czynnościach procesowych. Konstytucyjna zasada jawności ma więc swój aspekt wewnętrzny i zewnętrzny.

W świetle powyższego należy uznać, że informacja o przebiegu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym powinna odpowiadać wskazanym wyżej wymogom wynikającym z konstytucyjnej zasady jawności. Co więcej, w ocenie Rzecznika, informacja o stanowiskach, wydawanych przez uczestników postępowań, w szczególności przez organy państwowe takie jak Sejm RP lub Prokuratura Generalna, przed Trybunałem Konstytucyjnym, ma charakter informacji publicznej. Brak informacji o stanowisku obligatoryjnego uczestnika postępowania przed TK na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Trybunału Konstytucyjnego stanowi więc albo informację o nie zajęciu stanowiska w postępowaniu przed Trybunałem – co oznaczałoby naruszenie ustawy o TK przez takiego uczestnika – albo jest przejawem naruszenia własnej ustawy, tj. ustawy o TK, przez Wysoki Trybunał w zakresie ustawowego obowiązku publikacji stanowisk w ramach postępowania.

Ze względu na funkcję, jaką pełni Trybunał Konstytucyjny w demokratycznym państwie prawa w Polsce oraz z uwagi na konieczność realizacji prawa obywateli do informacji publicznej, praktyka niepublikowania stanowisk przez Trybunał Konstytucyjny nie znajduje prawnego uzasadnienia, a więc stanowi nieproporcjonalne ograniczenie prawa do informacji publicznej (art. 61 Konstytucji RP) oraz wolności pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54 Konstytucji RP).

Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie przypomnieć, że w sprawie o sygn. akt K 6/20, wszczętej przez Marszałek Sejmu RP w sprawie konstytucyjności Kodeksu wyborczego, przedstawił stanowisko w terminie 22 godzin zegarowych wyznaczonych przez Trybunał Konstytucyjny, tj. w dniu 7 maja 2020 r. Do dnia dzisiejszego, pomimo umorzenia przez Trybunał postępowania w tej sprawie w dniu 26 sierpnia 2020 r., na skutek cofnięcia wniosku przez Marszałek Sejmu RP dnia 26 czerwca 2020 r., na stronie Trybunału Konstytucyjnego nie zamieszczono ani stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich ani pisma Marszałek Sejmu RP o cofnięciu wniosku.

Mając na względzie powyższe, działając na gruncie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskim (Dz. U. z 2020 r., poz. 627), zwracam się z uprzejmą prośbą o przedstawienie wyjaśnień w niniejszej sprawie. Proszę także o poinformowanie Rzecznika o działaniach podjętych w celu przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym Rzeczypospolitej Polskiej we wskazanym wyżej zakresie.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca RPO

/-podpisano elektronicznie z upoważnienia RPO/